

White paper: Persoonlijke datakluisen in de publieke sector

FLANDERS

Vlaamse
overheid

DEPARTMENT OF
ECONOMY
SCIENCE &
INNOVATION

Gefinancierd door
de Europese Unie

NextGenerationEU

Uitrol persoonlijke datakluisen in de publieke sector in Vlaanderen: Formaliteit of wensdroom?

Met de feestelijke lancering van [Athumi](#) bevestigt de Vlaamse regering haar **ambities in de data space**. Eén van die speerpunten van die ambities is het worden van een voorbeeldregio wat betreft de veilige uitwisseling van persoonsgegevens. Door middel van de uitrol van **persoonlijke datakluisen gebaseerd op Solidtechnologie** moeten burgers opnieuw baas worden over hun persoonlijke data.

De datakluisen, die het toekennen van toegangsrechten tot haar/ zijn persoonlijke gegevens centraliseren bij de betrokken burger, moeten de nodige transparantie en controle bieden om verdere stappen te kunnen zetten in de dataeconomie. Het moge duidelijk zijn dat databeheer op basis van datakluisen een grote verandering vormt ten opzicht van hoe er vandaag door de band met persoonlijke data wordt omgegaan. Waar de voordelen voor de burger vaak worden afgeschilderd als 'evident', is de **waardepropositie van zo'n datakluisen-ecosysteem voor organisaties minder vanzelfsprekend**.

Wij bevroegen **13 publieke sector organisaties** om drijfveren, hindernissen, en ecosysteemvoorwaarden, voor adoptie van Athumi's datakluisen in kaart te brengen. Op basis van deze bevraging leidden we ook een reeks aanbevelingen af voor de orchestrator van het datakluisen-ecosysteem.

Drijfveren. Uit de interviews konden drie grote drijfveren voor het gebruik van persoonlijke Soliddatakluisen worden afgeleid. Ten eerste, het beheer van persoonsgegevens via datakluisen kan ervoor zorgen dat **reeds bekende data binnen de overheid ten volle worden benut**. Het vermijden van nodeloze opvangingen naar authentieke bronnen en/ of heen-en-weer mailen met burgers, kan leiden tot een kostenvermindering. Ten tweede, deze nieuwe vorm van persoonlijk databeheer kan helpen om **publieke dienstverlening sneller en proactiever** te maken. Eerder dan het verifiëren van of burgers al dan niet recht hebben op een bepaalde tegemoetkoming, zou de publieke organisatie zich – doordat alle informatie beschikbaar is in de persoonlijk datakluis – onmiddellijk kunnen focussen op haar kerntaak; dit zou moeten leiden tot een meer optimaal gebruik van de toegekende overheidsmiddelen. Ten derde, burgers controle en transparantie bieden met betrekking tot de verwerking van hun persoonsgegevens kan een middel zijn om hun **vertrouwen in de dataeconomie te doen toenemen**. De resultaten van de recente Solidmonitor maken duidelijk dat er wat dat betreft nog behoorlijk wat werk voor de boeg ligt ([imec SolidMonitor](#)), maar het efficiënt en effectief functioneren van de digitale overheid hangt hier voor een stuk van af.

Hindernissen. Naast drijfveren ontwaarden bevroegde organisaties ook enkele hindernissen. Uiteraard opereren publieke organisaties in een context van **beperkte financiële en menselijke middelen**. Het feit dat die middelen ook andere doelstellingen moeten financieren – doelstellingen die gepercipieerd worden als meer kern aan de organisatie dan een omhaal van het interne datamanagement –, en dat er onzekerheid is omtrent het inkomstengenererend potentieel van het zo ter beschikking stellen van data, leidt ertoe dat dat plaatje een hindernis vormt. Daarnaast houdt het adopteren van persoonlijke Soliddatakluisen ook in dat burgers een grotere controle krijgen over welke data wanneer met wie gedeeld mag worden ook binnen organisationele processen. Keerzijde van die medaille is dat de **publieke organisatie** een deel van die **controle dient af te staan**. Het ontbreken van een uniforme visie rond databeheer over de verschillende overheidsniveaus heen vormt volgens de geïnterviewden een verder complicerende factor. Een laatste hindernis betreft de mate van **haalbaarheid** om van het **Soliddatakluisenproject een inclusief verhaal** te maken. Vanuit het oogpunt van publieke organisaties moeten de datakluisen beschikbaar en bruikbaar zijn voor mensen met verschillende datageletterdheden.

Ecosysteemvoorwaarden. Geïnterviewden haalden ook enkele factoren aan die als precondities kunnen beschouwd worden om tot een bloeiend Soliddatakluisen-ecosysteem te komen. Aan deze voorwaarden moet voldaan worden op ecosysteemniveau, de individuele publieke organisaties hebben daar dus bijgevolg zelf weinig vat op. Een eerste ecosysteemvoorwaarde draait om het **voldoen aan bepaalde minimumvereisten op Soliddatakluis- en dataniveau** om überhaupt een waardevol dataecosysteem te kunnen opzetten. Specifiek betreft het dan bijvoorbeeld, respectievelijk, het bewaken van een hoog niveau van dataveiligheid, en het beschikbaar zijn van een breed scala aan up-to-date data in de datakluisen. Een tweede ecosysteemvoorwaarde zoomt in op governance. De Solidtechnologie laat toe het datakluisenecosysteem zeer open op te vatten dankzij het hoge niveau van inherente interoperabiliteit. Echter, bevroegde publieke sector organisaties gaven aan dat **mogelijkheden om toetreding tot het ecosysteem te monitoren**, en bepaalde **ecosysteemafspraken af te dwingen**, zeer wenselijk zouden zijn. Een laatste ecosysteemvoorwaarde bouwt hierop verder en stelt dat het voorzien van de mogelijkheid om actoren te **clusteren rond thematische use-cases noodzakelijk** is om de publieke sector in staat te stellen zijn eigenheid – maatschappelijk belang als leidraad – te vrijwaren, en dus betrokkenheid van publieke sector organisaties over de lange termijn te verzekeren.

Zoals blijkt uit bovenstaande is de uitrol van persoonlijke Soliddatakluisen in de publieke sector in Vlaanderen zeker geen pure formaliteit, doch hoeft het ook geen wensdroom te blijven. Op basis van de bevraging leidden we daarom **een reeks aanbevelingen** af voor de orchestratoren van het Vlaamse datakluisen-ecosysteem:

1. **Communiceer duidelijk over de beperkingen van de huidige omgang met data in de publieke sector**, en geef met concrete voorbeelden aan hoe Solid hierbij kan helpen. In het bijzonder moeilijkheden met betrekking tot het gebruik van reeds bekende data, en gelimiteerde transparantie vis-à-vis burgers, kunnen hierbij inzichtelijk zijn;
2. **Onderlijn de maatschappelijke voordelen van een meer proactieve dienstverlening**, en toon de waarde voor zowel publieke organisatie als burger aan door middel van **behopbare use-cases**;
3. **Zet in op het verlagen van de drempel voor de adoptie van Soliddatakluisen in termen van financiële en menselijke middelen.** Het ontwikkelen van een ecosysteem van Solid(datakluisen)dienstenaanbieders, en het aanbieden van een kader/ strategie – inclusief ondersteuning – waarin kan worden meegestapt, kan daarbij interessant zijn;
4. **Faciliteer het gebruik van andere verwerkingsgronden dan ‘toestemming’ voor persoonlijke data in het Soliddatakluisenecosysteem.** De sterke link met actieve toestemming belemmert wijdverspreide adoptie in publieke organisaties en kan de inclusiviteit van het project hinderen;
5. **Vrijwaar de inclusiviteit van het datakluisenproject.** Inclusiviteit is een belangrijke vereiste voor technologiegebruik in de publieke sector. Ten eerste, de gebruikerservaring moet erop gericht zijn om voor burgers van alle niveaus van digitale geletterdheid toegankelijk te zijn. Ten tweede, gebruik van een datakluis kan geen *de facto* voorwaarde zijn om deel te nemen aan het publieke digitale leven;
6. **Hou rekening met specifieke vereisten vanuit de publieke sector voor de uitbouw van het Soliddatakluisenecosysteem.** Om tot een actief en florierende datadeecosysteem te komen waarin er ook structureel data wordt uitgewisseld tussen publieke en private actoren, zijn er enkele precondities die in acht dienen te worden genomen (bv. hoog niveau van dataveiligheid, en een breedgedragen governancestelsel).

Dit onderzoek werd ondersteund door SolidLab Vlaanderen (Flemish Government, EWI and RRF project VV023/10).